

МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ

між Україною та Європейським Союзом

щодо стратегічного партнерства у сфері біометану, водню та інших синтетичних газів

I. I. Вступ / політичний контекст

1. Цілі

Україна та Європейський Союз (далі – «Сторони») бажають розширити поточну глибоку співпрацю у сфері енергетики і започаткувати Стратегічне партнерство у сфері відновлюваних газів (далі – «Партнерство»), маючи спільний інтерес у зменшенні залежності від імпорту викопного палива, інтеграції ринку, декарбонізації, досягненні кліматичної нейтральності нашого континенту та у стимулюванні економічного відновлення. Вони також поділяють прагнення прискорити зелений перехід їхніх енергетичних секторів у екологічний та соціально відповідальний спосіб¹.

Поглиблення співпраці у просуванні відновлюваної енергетики є одним з пріоритетів, закріплених у механізмі співпраці в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС /ПВЗВТ², а також пріоритетом у рамках Стратегічного енергетичного партнерства між Україною та ЄС, заснованого у 2006 році та поновленого в листопаді 2016 року³. Це

¹ Повідомлення щодо Європейської зеленої угоди, COM((2019) 640, остаточне

² Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (Офіційний вісник, том 161, 29.5.2014, стор. 3-2137).

³ Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегічного енергетичного партнерства між Україною та Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії, підписаний у Брюсселі 24 листопада 2016 р. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/mou_strategic_energy_partnership_en.pdf.

також один із ключових напрямків роботи цільового Діалогу між Україною та ЄС щодо Європейської зеленої угоди, започаткованого в лютому 2021 року⁴.

Агресивна війна Росії проти України та її народу посилила нагальність диверсифікації поставок і поступового подолання залежності від імпорту енергоносіїв із Росії. Тому в березні 2022 року під час засідання Європейської ради лідери ЄС погодилися якомога швидше подолати залежність Європи від імпорту російських енергоносіїв⁵. Для прискорення цього процесу і досягнення стійкішої енергетичної системи, план Європейської комісії REPowerEU пропонує підвищення енергоефективності, прискорення та розширення масштабів використання відновлюваної енергії, включно з біометаном і воднем. У цьому плані наголошується на важливості об'єднання зусиль із партнерами з ЄС, зокрема з Україною⁶.

Завдяки широкому потенціалу для сталого виробництва відновлюваних джерел енергії, зокрема сталого біогазу й біометану, а також водню, доречно забезпечити тісну взаємодію України з ініціативами ЄС щодо вагомого збільшення до 2030 року частки споживання відновлюваної енергії та щодо посилення механізму досягнення сталості відновлюваної енергетики, визнаючи той факт, що атомна енергетика посідає значне місце в структурі української енергетики.

Досягнення цих цілей, закріплених у ратифікованій обома Сторонами Паризькій угоді, є вкрай важливим. Сторони мають намір вживати заходів, спрямованих на обмеження підвищення температури до 1,5 °C шляхом зниження викидів парникових газів. Обидві Сторони зобов'язуються досягти швидкого, глибокого і сталого скорочення викидів парникових газів (ПГ) до 2030 року і розробити довгострокові стратегії розвитку низького рівня викидів у атмосферу, узгоджені з метою досягти на нашому континенті до 2050 року нульового рівня таких викидів. Цей Меморандум сприятиме досягненню як ЄС, так і Україною цілей щодо викидів ПГ, наведених у оновлених зобов'язаннях на національному рівні.

Україна підтверджує свій інтерес у долученні до зусиль ЄС зі зміцнення енергетичної безпеки, стійкості енергетичної системи та ринкової інтеграції. Це зазначено у її заяві про набуття членства в ЄС, на яку Європейська рада під час засідання від 23-24 червня 2022 року відповіла наданням Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Також це підтверджено у спільному зобов'язанні щодо тісної співпраці над стійкістю та відбудовою⁷ України з метою «відбудувати ліпше, ніж було».

Зокрема, Сторони вбачають можливість для співпраці у пошуку:

- підтримки відбудови, спрямованої на посилення енергетичної безпеки, безпеки постачання і стійкості енергетичних систем та інфраструктури;
- прискореного впровадження та використання відновлюваних джерел енергії відповідно до механізму ЄС із досягнення сталості біоенергетики та визначень,

⁴ Спільна заява за підсумками 23-го саміту Україна – ЄС, 12 жовтня 2021 р.

⁵ Висновки Європейської ради, 24-25 жовтня 2022 року.

⁶ Повідомлення щодо плану REPowerEU Ком(2022) 230, остаточне.

⁷ Повідомлення Комісії COM(2022) 233 «Невідкладна допомога Україні та її відбудова» від 18.05.2022 р. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ukraine-relief-reconstruction_en.pdf

вимог і методик ЄС щодо водню, включно з вимогами, котрі ще мають бути розроблені ЄС;

- прискореного заміщення імпорту природного газу;
- спільного розвитку масштабної економіки, необхідної для впровадження інноваційних технологій з декарбонізації енергетичних секторів та економіки в Україні і ЄС;
- мінімізації інвестиційних витрат шляхом забезпечення сталого та ефективного використання регіонального, національного та макрорегіонального потенціалу біометану і розвиненої газової інфраструктури, сховищ та інтерконекторів;
- підтримки економічного і соціального відновлення України шляхом заохочення співпраці між державними та приватними секторами України і ЄС та інвестицій в Україну, сприяння створенню робочих місць у галузі відновлюваної енергетики, а також експорту відновлюваних джерел енергії, зокрема відновлюваних газів, водню та їхніх похідних до ЄС;
- забезпечення стабільних довгострокових засад розвитку сталої галузі відновлюваних газів, а також з метою гармонізації нормативно-правової бази навіть поза межами Угоди про асоціацію;
- підтримки зміцнення регіонального співробітництва у сфері відновлюваних газів, зокрема з державами-членами ЄС, що межують Україною;
- підтримки інтеграції відповідних ринків і розвитку транскордонної торгівлі;
- підтримки досліджень та інновацій, а також розвитку українського внутрішнього ринку для відновлюваних джерел енергії в Україні і пошуку кліматично нейтральних рішень з інтеграції таких джерел у місцеву енергетичну мережу.

2. Сфера дії Партнерства

Це Партнерство зосереджується на зеленому переході та декарбонізації енергетичних секторів обох Сторін. Зокрема, воно сприятиме виробництву, торгівлі, транспортуванню, зберіганню та використанню відновлюваних газів, як-от біометану, водню, його похідних, а також інших синтетичних газів і газів, отриманих шляхом сталого виробництва.

Тривала співпраця між Україною та ЄС у сфері енергетики, зокрема в галузях природного газу і атомної енергетики, є добре розвиненою. Вона триває відповідно до Угоди про асоціацію/ПВЗВТ й у рамках Стратегічного енергетичного партнерства між Україною та ЄС.

Сторони передбачають, що Партнерство включатиме заходи протягом усього ланцюжка створення вартості відновлюваних джерел енергії, зокрема біометану, водню і їхніх похідних. Воно включатиме розвиток, виробництво, транспортування та зберігання таких газів, розширення доступу до ринків та внутрішнього споживання. Зокрема, воно зосереджуватиметься на регулятивних питаннях для сприяння імплементації відповідного законодавства ЄС в Україні, як-от Директиви про відновлювану енергетику і Пакету щодо газу та водню (після його ухвалення співзаконодавцями). Партнерство також охоплюватиме галузеву інтеграцію та міжгалузеві аспекти і взаємодію з неенергетичними галузями економіки (як-от сільське господарство, промисловість, охорона навколишнього середовища, управління водними ресурсами та

відходами тощо) та інші промислові партнерства. Це Партнерство стане частиною ширшого діалогу з ЄС щодо реформ енергетичного ринку.

Сфера дії може бути додатково змінена за згодою Сторін під час зустрічей у рамках Партнерства, які проводитимуться кожні два роки.

3. Принципи

Сторони передбачають, що Партнерство стане частиною Стратегічного енергетичного партнерства між Україною та ЄС, Діалогу між Україною та ЄС щодо Європейської зеленої угоди і зеленого переходу України. Сторони визнають важливість атомної енергії в структурі української енергетики.

Розширення співпраці між Україною та ЄС у сфері водню і ланцюжка створення його вартості, а також у сфері біометану/біогазу, має посилювати безпеку постачання і сприяти торгівлі сталими відновлюваними газами між Сторонами. Воно має також підтримати реконструкцію української енергетичної системи, відновлення й значне розширення виробництва відновлюваної енергії в Україні і поступове впровадження ринку водню, щоб сприяти декарбонізації енергетичної галузі та економіки України.

Партнерство здійснюватиметься у спосіб, який повністю відповідатиме Угоді про асоціацію між Україною та ЄС і ПВЗВТ, а також Договору про Енергетичне співтовариство й співпраці обох Сторін у процесі вступу України до ЄС. Партнерство має бути відкритим та інклюзивним і забезпечувати міцну державно-приватну багаторівневу взаємодію між представниками інституцій та органів ЄС, промисловості, бізнес-асоціацій та громадянського суспільства від обох Сторін, міністерств України та держав-членів ЄС (економіки, торгівлі та фінансів, сільського господарства, гірничої справи та геології, навколишнього середовища), громадських організацій, фінансових установ та інвесторів.

Для досягнення цілей Партнерства Сторони вивчатимуть і залучатимуть потенціал надання підтримки у рамках всіх відповідних форматів співпраці між Україною та ЄС, фінансових інструментів (макрофінансова допомога, «Горизонт Європа», ЄФСР+, технічна допомога, нові вказівки TEN-E і фонди відновлення тощо) та галузевих діалогів. Воно включатиме також співпрацю у науково-дослідній сфері, сферах природоохоронної політики, клімату, промислового співробітництва, сільського господарства й транспорту.

Партнерство має бути відкритим та інклюзивним для всіх пов'язаних з енергетикою інституцій України та держав-членів ЄС, зокрема у сферах кліматичної політики, навколишнього середовища, сільського господарства й промисловості. До нього мають бути залучені зацікавлені сторони протягом усього ланцюжка створення вартості постачання та споживання водню та біометану/біогазу, учасники енергетичного ринку, представники промисловості, бізнес-асоціації та соціальні партнери, міжнародні фінансові установи, інвестори тощо.

Обидві Сторони заохочуватимуть співпрацю між учасниками ринку, експертами та громадянським суспільством.

Сторони також передбачають регулярне звітування про заходи, вжиті у рамках Партнерства з метою досягнення повної прозорості, що є спільною метою.

II. Ключові напрямки діяльності у рамках Партнерства

З огляду на зазначене та без наслідків для зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію, Сторони мають намір вживати заходів у таких напрямках діяльності.

1. Відновлювана енергія

Сторони мають намір активізувати співпрацю у сфері виробництва й використання відновлюваної енергії з метою вдосконалення політики, регуляторних, фінансових, технічних та екологічних умов, необхідних для залучення більших об'ємів інвестицій і масштабів діяльності у цій галузі, а також для значного прискорення темпів розгортання відновлюваної енергетики в Україні. Сторони мають намір обговорювати цю та інші теми у рамках Робочої групи високого рівня з інтеграції енергетичних ринків, заснованій у 2021 році у контексті двостороннього Стратегічного енергетичного партнерства. Обидві Сторони прагнуть удосконалити нормативно-правову базу та ринкові механізми, що сприятиме впровадженню відновлюваної енергетики у відповідних галузях і сегментах ринку.

2. Заходи стосовно попиту

Сторони мають намір обмінюватися інформацією та оцінками щодо сценаріїв і прогнозів попиту на водень і його похідні, а також на відновлювані гази, зокрема біометан і біогаз, з метою надання потенційним інвесторам максимальної ясності щодо розвитку цієї індустрії і щодо ринку таких газів.

3. Співробітництво в регуляторній сфері

Сторони передбачають розвиток співробітництва з нормативно-правового наближення та регуляторних питань. Для цього слід сприяти діалогу між енергетичними регуляторами ЄС і Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). ЄС розробляє всеохоплюючу нормативно-правову базу для індустрії відновлюваного водню, що наразі зароджується. Це передбачає розробку стандартних визначень водню, методики розрахунку викидів парникових газів, спричинених виробництвом і транспортуванням водню, системи сертифікації, правила конкурентних і прозорих ринків та міжнародної торгівлі.

Обидві Сторони прагнуть узгодити процедуру сертифікації відповідно до вимог ЄС щодо імпорту біогазу, біометану, водню та інших синтетичних газів, а також стосовно підходів до повного життєвого циклу викидів ПГ, щоб забезпечити рівні умови для таких газів, вироблених у ЄС.

Співпраця також буде зосереджуватися на:

- Виявленні та усуненні адміністративних, технічних та регуляторних бар'єрів для виробництва, транспортування, зберігання та використання біометану, водню та інших синтетичних газів, включно з ліцензуванням, дозвільною документацією і технічними вимогами. Вона поширюватиметься на заходи, спрямовані на упорядкування процедур та розбудову потенціалу на національному, регіональному й місцевому рівнях. Співпраця передбачатиме також вивчення

можливостей для участі представників від України в роботі промислового партнерства у сфері біометану на інституційному та корпоративному рівнях.

- Створенні передбачуваної та надійної інвестиційної структури для інвестицій у енергетику, диверсифікації та стабільності інвестицій і нових учасників ринку.
- Створенні нормативно-правових та адміністративних засад розвитку екосистем для місцевого виробництва і споживання біометану, водню та інших синтетичних газів в Україні.
- Створенні нормативно-правових та адміністративних засад розвитку конкурентних і прозорих транскордонних ринків і торгівлі, забезпечуючи відстежуваність і повне розкриття джерел.
- Інтеграції суб'єктів господарської діяльності з України у визнану ЄС глобальну систему сертифікації, щоб забезпечити доступ до енергетичного ринку ЄС виробленим у сталий спосіб і сертифікованим газам з України.
- Інтеграції суб'єктів господарської діяльності з України у глобальну систему відстеження ЄС для відновлюваних газів, щоб забезпечити прозорість та уникнути ризику порушень і подвійного підрахунку одиниць сталої енергії.

4. Розвиток інфраструктури

Сторони мають намір:

- Посилити співпрацю, зокрема між регуляторами та операторами мереж і газосховищ, щодо використання біометану, водню та інших синтетичних газів у газових мережах і майбутніх водневих мережах з метою вдосконалити планування мережі, інфраструктурних з'єднань, пріоритетних коридорів та узгодити правила щодо інфраструктури між Україною і ЄС.
- Спільно працювати над інфраструктурою біометану і розробити до 2030 року водневий коридор між Україною та ЄС – один з трьох головних коридорів, визначених у плані дій REPowerEU поміж ключових заходів, що мають бути впроваджені до 2030 року⁸. Це передбачає співробітництво з визначення і виявлення проблем у системі транскордонної інфраструктури, а також з вимог щодо якості біометану й водню для транспортування і зберігання.
- Вивчити шляхи залучення України (її національних регуляторних органів і потенційного майбутнього сертифікованого оператора водневої мережі) до співробітництва на рівні ЄС у сфері водню за напрямками, пов'язаними з функціонуванням ринку й технічними питаннями, як запропоновано в пакеті ЄС щодо декарбонізації ринків водню та газу.
- Оцінити обсяг і необхідні технічні коригування на основі аналізу рентабельності з метою використання українських газових сховищ і наявної інфраструктури для зберігання й транспортування, щоб уможливити використання біометану і водню, беручи до уваги різні моделі впровадження й наслідки для структури механізму конкуренції та нормативно-правової бази.

⁸ Робочий документ «Імплементация плану REPowerEU: инвестиційні потреби, водневий прискорювач і досягнення цілей у сфері біометану», SWD(2022) 230, остаточний.

Обидві Сторони мають намір визначити і втілити належні засоби для запобігання порушенню двосторонньої торгівлі та інвестиційної діяльності, а також для уникнення експортних обмежень і антиконкурентних практик, зокрема пов'язаних з водневими інтерконекторами.

5. Дослідження та інновації

Сторони мають на меті посилити участь українських дослідницьких, інноваційних та промислових організацій (приватних/державних), зокрема в рамках асоційованої участі України в програмі «Горизонт Європа», рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій, а також шляхом сприяння розвитку спеціальних ініціатив між Україною та ЄС.

6. Сприяння інвестиціям у сталі проекти

Визнаючи важливість цілей, зазначених вище у напрямках діяльності Партнерства, Сторони мають намір співпрацювати над мобілізацією фінансування та інвестицій від основних фінансових та інвестиційних організацій, дотримуючись при цьому правил ЄС щодо сталого фінансування⁹.

Сторони передбачають підтримку:

- заходів з підбору сталих та інноваційних проектів щодо усього ланцюжка створення вартості відновлюваних газів в Україні з приватними інвесторами та підготовки послідовної низки життєздатних проектів;
- заходів, спрямованих на задоволення специфічних інфраструктурних потреб водневої галузі і сприяння інтеграції відновлюваних газів у газову мережу;
- попереднього відбору проектних пропозицій експертним співтовариством;
- заходів, спрямованих на підвищення прозорості та залучення зацікавлених сторін;
- просування експериментальних проектів щодо відновлюваних газів.

Використання зазначених вище фінансових та інвестиційних інструментів має відповідати суворим (міжнародним і європейським) стандартам і передовій практиці, зокрема щодо захисту інвестицій, управління та верховенства права. Це має застосовуватися не лише до фінансових ризиків та інвестиційної привабливості, але й до захисту навколишнього середовища, сталості, відповідно до чинного законодавства ЄС, міжнародного комерційного права, прозорості й управління. Під цим слід розуміти:

- Доступ до комерційного та інституційного фінансування, зокрема через залучення європейських фінансових установ, як-от ЄІБ та ЄБРР, останнього, наприклад, щодо біометану;
- Додаткову підтримку інвестицій через наявне пільгове фінансування від ЄС і між Україною та ЄС, механізми зменшення ризиків і схеми гарантій, зокрема ті, що надаються у рамках ЄФСР+ у контексті політики сусідства між Україною та ЄС;

⁹ Регламент (ЄС) 2020/852 про створення рамок для сприяння сталому інвестуванню та про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2019/2088.

- Додаткову підтримку вдосконалення інституційної спроможності та, за потреби, обміну ноу-хау шляхом технічної допомоги на рівні ЄС, двосторонньої та регіональної технічної допомоги, інструментів підтримки й проектів;
- Асоційовану участь України в програмах «Горизонт Європа», Life (та інших програмах).

III. Імплементация та управління

Сторони мають намір розробити дорожню карту спрямування діяльності Стратегічного партнерства. Дорожня карта відповідатиме загальним намірам, висловленим Сторонами й викладеним у розділі II цього Меморандуму.

Сторони мають намір використовувати схему співробітництва, запроваджену в рамках Стратегічного енергетичного партнерства між Україною та ЄС, і його Робочу групу високого рівня з питань інтеграції енергетичних ринків, а також цільовий Діалог між Україною та ЄС щодо Європейської зеленої угоди і Спільний комітет Україна – ЄС з питань досліджень та інновацій для моніторингу і обговорення Сторонами та відповідними учасниками (як зазначено в дорожній карті Партнерства) будь-яких питань, що стосуються цього Меморандуму.

Сторони передбачають проведення регулярних зустрічей, присвячених цьому Партнерству (принаймні один раз на рік у рамках Робочої групи високого рівня з інтеграції енергетичних ринків та принаймні один раз на рік у рамках Діалогу між Україною та ЄС щодо Європейської зеленої угоди і зеленого переходу України). Вони звітуватимуть про досягнені успіхи під час зустрічей міністрів енергетики України і ЄС та інших зустрічей між Європейською комісією та урядом України у форматі Україна – ЄС.

Щоб забезпечити залучення зацікавлених сторін до імплементации цього Партнерства і сприяти на практиці промисловій співпраці та інвестиціям, Сторони мають намір організувати бізнес-форуми, які збиратимуть представників відповідних галузей промисловості, зокрема державні й приватні підприємства, регуляторні органи, фінансові установи та експертів. Очікується, що такі бізнес-форуми надаватимуть поради й рекомендації щодо важливих промислових, ринкових та інноваційних тенденцій, щодо «вузьких місць» та перешкод для інвестицій і щодо можливих рішень для їх подолання.

Враховуючи потребу у використанні технічних знань для сприяння реалізації цього Партнерства, можуть бути використані, за доцільності та наявності, технічна допомога з боку Європейського Союзу, інструмент розбудови та посилення спроможностей.

Сторони мають намір інформувати спільні органи, створені згідно з Угодою про асоціацію, зокрема Підкомітет з питань транспорту, навколишнього середовища та енергетики, про успіхи в імплементации цього Стратегічного партнерства.

Сторони мають намір враховувати й координувати інші двосторонні партнерства між Україною та державами-членами ЄС.

IV. Прикінцеві застереження

Цей Меморандум про взаєморозуміння не створює права чи зобов'язання згідно з міжнародним або національним правом. Зокрема, ніщо в цьому Меморандумі не означає фінансових зобов'язань для будь-якої зі Сторін. Сторони повинні докладати зусиль для забезпечення того, щоб будь-який обмін інформацією, передбачений цим Меморандумом, і всі заходи, які здійснюються відповідно до цього Меморандуму, узгоджувалися з їхньою політикою та процедурами щодо розкриття інформації. Крім того, обидві Сторони можуть оприлюднити цей Меморандум.

Цей Меморандум не має на меті встановити зобов'язання будь-якої зі Сторін створювати пільговий режим для іншої Сторони в будь-якому питанні, що міститься в даному Меморандумі, або в інший спосіб.

Діяльність, наведена в цьому Меморандумі, має розпочатися наступного дня після його підписання обома Сторонами.

Учинено в Києві 2 лютого 2023 року у двох примірниках англійською мовою.

За Україну,

За Європейський Союз,

Денис Шмигаль
Прем'єр-міністр України

Урсула фон дер Ляєн
Голова Європейської комісії